

ble to reduce the concept of «private life» to «inner circle», in which an individual can live his personal, self-chosen life. On the contrary, the respect for privacy should, to some extent, extend to the right to establish and develop relationships with others.

Obviously, this category is broader than the right to privacy, and it covers such spheres, within which everyone is free to develop the concept and fill it with some meaning.

The necessity to use uniform terminology in national legislation is substantiated. In particular, in order to harmonize the relevant provisions of different legal acts regulating relations in the sphere of personal life and approximation of national legislation to European standards, it is proposed to replace in the normative legal acts of Ukraine the definition of «right to privacy» with the definition of «right to privacy. and family life».

Key words: *personal non-property human rights, personal life, private life, imperfection of the conceptual apparatus, unification, harmonization.*

УДК 342.951

DOI: 10.31733/2078-3566-2020-1-102-107

Тищенко С.О. ©
кандидат
юридичних наук,
професор

Тищенко І.О. ©
кандидат
юридичних наук,
доцент

*(Дніпропетровський державний
університет внутрішніх справ)*

МІГРАЦІЯ НАСЕЛЕННЯ В СУЧАСНОМУ СВІТІ: НАСЛІДКИ, ФАКТОРИ ВПЛИВУ, ПРАВОВИЙ КОНТЕКСТ

Подано огляд проблем урегулювання міграційних процесів у сучасному мультикультурному світі, проаналізовано найбільш оптимальні механізми інтеграції мігрантів та їхніх нащадків у новому соціокультурному середовищі. Автори дослідили проблемні аспекти правового захисту держави від наслідків нелегальної трудової міграції, а також проаналізували ризики від масової трудової міграції. Акцентовано на важливості об'єднання зусиль країн-донорів та країн-реципієнтів для вироблення ефективних засобів урегулювання міграційної політики на міждержавному рівні. Установлено, що для різних країн і регіонів наслідки міграції можуть бути неоднаковими, як для тих, що віддають робочу силу, так і для тих, що її приймають. Охарактеризовано позитивні й негативні наслідки міграції для обох сторін, а також обґрунтовано необхідність використання досі не задіяних ресурсів цивілізаційного реформування, які не зашкодять ні національним економікам і правовим системам, ні особистості й суспільству в цілому.

Ключові слова: *імміграція, міграційна політика, правове врегулювання міграційних процесів, захист прав мігрантів.*

Постановка проблеми. Комплекс проблем, пов'язаних зі зростанням міграційних потоків у розвинені країни, утримує на сьогодні лідируючі позиції серед ключових питань, що хвилюють світ. Міграція є необхідним ресурсом економічного розвитку, водночас вона породжує такі проблеми для країн, що приймають мігрантів, які і суспільство, і політична еліта сьогодні розглядають як загрозу їх соціальній стабільності і національній ідентичності. Серйозність ризиків, спричинених іншокультурною міграцією, підтверджується поширенням антизахідних настроїв в ісламському світі й посиленням стурбованості самого Заходу через «ісламську загрозу». Питання про перспективи інтег-

---

© Тищенко С.О., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0002-0130-0422>
tishchenkova@ukr.net

© Тищенко І.О., 2019
ORCID iD: <https://orcid.org/0000-0003-0323-5035>
iren9357@gmail.com

рації в західні суспільства людей, що належать до іншої цивілізаційної традиції, виходить на перший план у політичному порядку денному. І все більшої значущості набуває виваженість міграційної політики кожної держави. Антиміграційні настрої домінують на правому радикальному фланзі політичного спектра, їх використовують як засіб мобілізації тієї частини населення, що невдоволена діями уряду в цій сфері.

Від успішного вирішення проблем урегулювання імміграції та створення ефективних механізмів інтеграції мігрантів та їхніх нащадків багато в чому залежить забезпечення життєздатності західної демократії та європейської цивілізаційної традиції загалом.

Аналіз публікацій, у яких започатковано вирішення цієї проблеми. Останнім часом інтерес науковців до проблеми міграції в сучасному глобалізованому суспільстві значно підвищився. Водночас ця проблематика хвилювала вчених і в попередні століття, про що свідчать зокрема фундаментальні праці Е. Равенштайна (Ravenstein E. G., 1885) і Г. Беккера (Becker G. S., 1976). Дослідженню теоретичних аспектів міграції присвячені праці таких сучасних дослідників, як М. Долішній, Е. Лібанова, О. Малиновська, Т. Петрова, О. Позняк, С. Сардак та ін. Окремі праці присвячено безпосередньо функціям та чинникам впливу міграційних процесів на економіку й культурне життя розвинених країн світу, визначенню можливих наслідків міграційних процесів. Значну увагу приділено ролі міграції у процесах соціальної мобільності, її впливу на зміну соціального статусу індивіда та групи. Передусім це праці А. Вайта (White A., 2016), В. Редкліфта і Ф. Раджини (Redclift V. & Rajina F., 2017). Специфіку міграційної політики держав та міждержавних об'єднань у контексті глобальних суспільних трансформацій детально вивчали Д. Сандерс (Saunders J., 2016) та С. Кунц (Kunz S., 2018).

Водночас невирішеними залишаються питання узагальнення міждисциплінарного досвіду розвинених країн щодо побудови міграційної політики в умовах мультикультуралізму, а також правового захисту мігрантів.

Мета статті – аналіз накопиченого в розвинених країнах досвіду побудови міграційної політики й оцінка перспектив становлення відповідних моделей урегулювання наявних проблем та напрямів їх коригування.

Виклад основного матеріалу. Масштаби викликів, із якими зіткнулися уряди багатьох країн у зв'язку зі збільшенням міграційних потоків, багато в чому виявилися непередбачуваними, хоча навряд чи їх можна назвати несподіваними. Достатній досвід вирішення етносоціальних протиріч уже накопичений у тих країнах, де компактно проживають автохтонні етнічні меншини. Зростання етнонаціональної конфліктності протягом останніх десятиліть ХХ століття стимулювало пошуки врегулювання відносин між більшістю й меншинами, які претендували на політичну та культурну автономію. До кінця минулого століття були досягнуті політичні домовленості в Північній Ірландії, сформовані інститути підтримки культурної автономії із запровадженням елементів політичного самоврядування в Шотландії і в Уельсі, у Каталонії, на Корсиці, у Канаді. При цьому найважливішим фактором політичної мобілізації автохтонних меншин стали вимоги збереження їхньої мови та культурних традицій (особливо в Уельсі та у французькій Бретані, а також на півночі Фінляндії, Норвегії та Швеції – у районах проживання корінного народу саамів).

Зниження напруженості у протистоянні меншин і населення, що переважало за своєю чисельністю, спостерігалось саме в останнє десятиліття, хоча цей процес відбувався зі значними труднощами. Такий перехід відкритого конфлікту у фазу діалогу можна розглядати як позитивний підсумок міжлітніх домовленостей. У результаті досягнутих політичних угод і вдосконалення правової бази захисту меншин, а також мігрантів, які прибували для постійного проживання, на міждержавному рівні було розроблено компенсаторні механізми підтримки етнічної ідентичності. Їх функціонування забезпечувалося на основі визнання мови, культурних практик, форм соціальної та політичної самоорганізації відмінних етнічних спільнот, що належать до однієї цивілізаційної традиції.

Однак ці позитивні зрушення збіглися з підйомом етносоціальної напруженості, викликаній наростанням невирішених проблем інтеграції в західні національні спільноти мігрантів іншої, «незахідної» цивілізаційної належності. Залучення до суспільне життя тих, хто не ототожнював себе з європейською культурною традицією, наражалося на серйозні обмеження, причини яких крилися і в суб'єктивному сприйнятті «інших» з боку спільноти, яка приймає, і в інерції самої культурної традиції. Для одних мігрантів кроскультурна ідентичність ставала свідомим вибором, формою адаптації до життя в новому культурному середовищі. Але для багатьох інших цінності західної культури

залишалися чужими, а нерідко – і ворожими. Ця категорія мігрантів не тільки не прагнула «розчинитися» в західному світі, але всіляко демонструвала намір підтримувати власну самобутність. Наслідком такого культурного відокремлення стала соціальна маргіналізація. Разом із тим далеко не всі іммігранти готові були миритися із закріпленням свого становища на соціальній периферії сторони, що приймає.

Зростаючі масштаби міжнародної, особливо нелегальної міграції об'єктивно призвели до актуалізації питання про посилення ролі держави в урегулюванні її процесів. Кожна країна має право самостійно визначати напрями й цілі міграційної політики. Але державний апарат, завдання якого полягає у врегулюванні цього питання, досить часто виявляється недостатньо мобільним, що призводить до появи інституцій, які займаються приватним посередництвом у сфері міжнародної міграції робочої сили. Особлива увага приділяється фахівцям, які мають високу кваліфікацію. У багатьох розвинених країнах у галузі інформаційних технологій на сьогодні працюють переважно іноземці. Останнім часом збільшився міграційний потік лікарів, викладачів, науковців, архітекторів, юристів. Привабливими країнами для мігрантів є в першу чергу США та країни ЄС. Висококваліфіковані кадри починають мігрувати і в азіатські країни, такі як Сінгапур, Індонезія, Китай, Малайзія. Завдяки цьому в цих країнах спостерігається швидке економічне зростання.

Однією з головних причин трудової міграції є безробіття, зумовлене перевищенням пропозиції на ринку праці над попитом. У розвинених країнах рівень безробіття становить близько 10 %, а в країнах, що розвиваються, іноді доходить до 80 %. Міжнародна міграція робочої сили є складним процесом, в основі якого лежать найрізноманітніші чинники. Країні, що є експортером робочої сили, трудова міграція приносить ряд переваг:

- 1) скорочення безробіття й державних дотацій на її подолання;
- 2) набуття мігрантами більш високої кваліфікації у країні-реципієнті;
- 3) переведення частини прибутку на батьківщину, що в остаточному підсумку сприяє підвищенню рівня життя у країні;
- 4) здійснення приватного інвестування у вітчизняну економіку;
- 5) країни-експортери отримують валютні надходження від країн-імпортерів робочої сили, що йдуть на розвиток економіки.

Міграція робочої сили має й негативні аспекти. Серед них найбільш небезпечними є такі:

1. За кордон країни виїжджає найбільш конкурентоспроможна та працездатна частина населення, що погіршує функціонування національної економіки.
2. Робоча сила, на відтворення якої були витрачені національні ресурси, сприяє підвищенню ВВП за кордоном, а не у своїй країні.
3. Масовий виїзд за кордон молодих людей суттєво погіршує демографічну ситуацію у країні.

На країни-імпортери трудова міграція також впливає як із позитивного, так і з негативного боку. Позитивними аспектами є залучення дешевої робочої сили, зниження витрат на навчання працівників, забезпечення зайнятостю в тих галузях, які потребують робочої сили невисокої кваліфікації. Найголовнішим негативним аспектом є підвищення соціальної напруженості, пов'язаної зі збільшенням кількості правопорушень, які часто виникають на ґрунті міжнаціональних конфліктів.

Статистика міграції за віковим критерієм свідчить, що більшу частину тих, хто виїжджає за кордон у пошуку заробітку, складають студенти й молоді підприємці, яких не влаштовує відсутність гарантій правового захисту бізнесу.

Серед найбільш поширених причин міграції висококваліфікованих кадрів – можливість придбання власного житла, забезпечення особистої безпеки та гарантій захисту для бізнесу, доступність професійних медичних послуг, бажання отримати якісну освіту.

Таким чином, можемо констатувати наявність певних економічних наслідків міжнародної міграції робочої сили. Для країн, що приймають, міграція є фактором підйому економіки. Більше того, іммігранти заповнюють ту «нішу» в трудомістких галузях, що не має попиту в місцевого населення. Окремі галузі національної економіки навіть стають абсолютно залежними від закордонної робочої сили, особливо такі, як будівництво, вуглевидобувна промисловість, а також надання послуг населенню. Єдиним позитивним фактором для країн-експортерів мігрантів є зниження рівня безробіття. Переважно ж спостерігаються тільки негативні моменти, зокрема такі, як зростання нелегальної мі-

грації і «відтік мізків».

Сторона, що приймає, зіткнулася з необхідністю розширення державної участі у вирішенні комплексу проблем, пов'язаних із прийомом мігрантів. В останні роки найпомітнішою складовою такої політики стало впорядкування національного міграційного законодавства з метою жорсткого обмеження припливу іммігрантів. Для задоволення потреб національних ринків праці практично скрізь був розроблений диверсифікований підхід до прийому трудових мігрантів, установлені пільгові квоти для фахівців високої кваліфікації з третіх країн із метою реалізації запитів інноваційної економіки. Проте ці заходи викликають досить неоднозначну оцінку, оскільки потреби ринку праці не обмежуються такими фахівцями, а вакантні робочі місця – високотехнологічним сектором економіки. Особливим пріоритетом стало врегулювання гуманітарної міграції – прийняття осіб, які потребують політичного притулку, біженців та членів сімей іноземних громадян.

Хвиля терористичних актів, що прокотилася по території США та Європи на початку XXI століття, стимулювала введення жорстких формальних критеріїв дозволу для в'їзду: ключовими вимогами для оформлення дозволу стають володіння мовою країни, що приймає, знання основ її правових та історико-культурних традицій, а також прийняття зобов'язання їх дотримуватися. Проблеми ризиків для національної безпеки, пов'язаних із міграційними процесами, більшість урядів країн світу висувують сьогодні на перший план. Вони змушені вживати жорстких заходів, розширюючи повноваження поліції та збільшуючи асигнування на підтримку безпеки в громадських місцях. Такі кроки викликають, проте, негативну реакцію окремих категорій мігрантів, які відзначають зростання недовіри до себе і в повсякденному житті, і у спілкуванні з правоохоронними органами.

Жорсткість заходів у напрямі правового врегулювання імміграції відображає наростання стурбованості населення породжених міграцією проблем у всіх розвинених країнах. При цьому виникає свого роду дисонанс між економічною потребою в іноземній робочій силі й упередженістю населення щодо самих мігрантів. Проблеми расових відносин, імміграції та мігрантів називають першочерговими навіть жителі Великобританії, для якої міграції з колишніх колоній давно стали звичним явищем. У 2019 році їх визнали «найважливішими» або «важливими» 48 % британців (тоді як у 90-ті роки – тільки 5 %). У дискусію втягнулися не лише державні структури та ЗМІ, а й такі зацікавлені сторони, як асоціації роботодавців, профспілки й некомерційні організації (у тому числі ті, які створені самими мігрантами), а також органи місцевої влади. Питання про те, як охорона прав іншокультурних спільнот, тобто інтересів групового характеру, співвідноситься із захистом індивідуальних прав, що є наріжним каменем демократії, постає на сьогодні одним із ключових у політичному протистоянні прихильників і супротивників соціального дерегулювання.

У країнах традиційної міграції в останній чверті XX століття були випробувані різні моделі адаптації мігрантів. Такі механізми особливо активно розробляли там, де існувала потреба в різнорівневій інтеграції груп і співтовариств різного соціального статусу й культурної орієнтації. Канада, де протистояння франкофонної меншини й англомовної більшості в 60-і роки перетворилося на серйозну загрозу для політичної єдності країни, стала піонером державної політики мультикультуралізму. Але в цієї політики були й інші адресати – корінні народи (інуїти й ірокези, які становлять близько 2 % населення) та мігранти першого покоління, яких Канада продовжувала приймати в рамках квот на трудову міграцію.

Стартовим майданчиком мультикультурної політики стало визнання в 1969 році державного статусу французької мови. Прем'єр-міністр Канади П. Е. Трюдо заявив про фактичну орієнтацію на мультикультуралізм у державній політиці. Декларувалася необхідність державної підтримки культурного розмаїття як ключового ресурсу розвитку канадського суспільства. Саме культурне різноманіття розглядалося і продовжує розглядатися сьогодні як та особлива складова національної ідентичності, яка відрізняє канадців від інших націй.

Канадська ідентичність формувалася у взаємодії політичних та етнокультурних чинників. Мультикультурні практики отримали правове оформлення в ряді законодавчих актів 70-80-х років, у тому числі в Хартії прав і свобод. При цьому остаточно ліквідувати протистояння так і не вдалося: на референдумі щодо політичного статусу Квебека восени 1995 року поборники незалежності відстали від прихильників збереження його статусу в рамках канадської федерації всього на 1 % голосів. Щоправда, у подаль-

шому чисельність прихильників незалежності почала зменшуватися. Але в тому ж Квебеку, наприклад, запеклу дискусію викликали численні випадки відмови мігрантам у вільному виборі школи для дітей. Ці заходи мали на меті спонукати їх до вивчення французької мови, що стало ще одним підтвердженням наявності суттєвих недоліків у процесі становлення міграційної політики в рамках полікультурної нації.

Однак на національному рівні в інтеграції іммігрантів і в підтримці на цій основі «особливої» мультикультурної ідентичності все ж таки досягнуто помітних успіхів, у першу чергу завдяки поліпшенню соціального обслуговування та умов для високоосвічених іммігрантів. Для опису специфіки канадського суспільства часто використовують метафору «мультикультурна мозаїка». Важливо, що тут культури співіснують без розчнення їх у домінуючій культурі, орієнтованій на англосаксонську традицію.

Широко обговорюють питання щодо створення Всесвітньої організації з проблем міграції. Із грудня 2003 року під егідою ООН працює Глобальна комісія з міжнародної міграції, її завдання – формування рамкової інфраструктури для вирішення цих проблем. І найбільш ефективним засобом їх вирішення залишається співпраця з країнами-донорами людських ресурсів. Ефективність взаємодії визначається перш за все характером політичного режиму держави, звідкіля надходять міграційні потоки. Активно розвиваються практики взаємодії між місцевими громадами обох сторін. Для багатьох мігрантів першого покоління можливість повернення залишає потенційну свободу для зміни життєвого вибору та підвищення соціального статусу на батьківщині. Мігранти підтримують зв'язки із залишеними родинами й водночас максимально використовують шанси залучення дітей до традиційних цінностей нового середовища. Однак, як показує практика, різка зміна інститутів соціалізації може стати основою для розвитку релігійного фундаменталізму.

На індивідуальному рівні проблема «подвійної» ідентичності, тобто укорінення її носіїв одночасно у традиційній культурі і в культурі країни, що приймає, сьогодні не вирішується виключно в рамках альтернативного вибору між діаметрально протилежними життєвими стратегіями. Така ідентичність поступово стає нормою у результаті культурної дифузії епохи інформаційного суспільства. Розвиток сучасних засобів комунікації формує транснаціональний простір поза державними кордонами. Виникає потреба в нових ціннісних орієнтирах особистості, груп, національних спільнот. Саме завдання культурного синтезу таких спільнот – серйозний виклик як для політичних еліт, так і для суспільства в цілому. Визначення орієнтирів національно-цивілізаційної ідентичності та довгострокових пріоритетів її збереження й розвитку в нових соціокультурних умовах стає актуальним сьогодні не лише для України, яка є однією з перших у світі країн-донорів за чисельністю мігрантів, але й для розвинених країн, які стояли біля витоків сучасної європейської демократії. Проблема полягає в тому, чи зможе європейська політико-культурна традиція виробити ефективні механізми такого цивілізаційного синтезу.

Висновки. Наскільки розвинені країни готові прийняти й інтегрувати іншокультурні міграційні потоки, і наскільки представники інших культур (переважно вихідці з ісламського світу) готові стати активними учасниками соціального й політичного життя західного світу? Як перспектива такої інтеграції співвідноситься з вираженим прагненням зберегти власні цінності й культурні традиції? І як вирішити принципове питання щодо необхідності гармонізації групової ідентичності й вільного індивідуального вибору? Як компенсувати пов'язані з глобалізацією економіки ризики, що виникають унаслідок переміщення масштабних людських потоків? Належна оцінка довгострокових перспектив співіснування і взаємодії різних іншокультурних «пластів», які забезпечують сьогодні значний приріст світової економіки, дозволить надати вичерпні відповіді на ці та багато інших актуальних для міжнародної спільноти питань. Не виникає сумніву, що їх вирішення можливе лише в толерантному діалозі носіїв різних культур у багатоманітному мультикультурному світі.

Список використаних джерел

1. Becker G. S. The Economic Approach to Human Behavior. University of Chicago Press, 1976. 314 p.
2. Kunz S. (2018). The 'Expatriate': The Postcolonial Politics of a Migration Category. Doctoral thesis (Ph. D), UCL (University College London).
3. Лібанова Е. М. Зовнішні трудові міграції українців: масштаби, причини, наслідки. *Демографія та соціальна економіка*. 2018. № 2. С. 11-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3.

4. Малиновська О. А. Міграційна політика: глобальний контекст та українські реалії: монографія. Київ: НІСД, 2018. 472 с.
5. Ravenstein E. G. The Laws of Migration. *The Journal of the Statistical Society of London*. 1885. Vol. 48. № 2. P. 167-235.
6. Redclift V. & Rajina F. Rethinking Muslim **migration**: frameworks, flux and fragmentation. *Ethnic and Racial Studies*. 2017. № 40 (3). P. 407-412.
7. Петрова Я. В. Міжнародна міграція населення як складова глобалізації та інтеграції сучасного суспільства. *Вісник ОНУ*. 2008. Т. 13, № 5. С. 851-857.
8. Сардак С. Е. Еволюція поглядів на зміст і роль людських ресурсів у суспільному поступі. *Актуальні проблеми економіки*. 2012. № 12 (138). С. 132-139.
9. Saunders J. B., Fiddian-Qasmiyeh E. & Snyder S. (eds). *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroads*. New York: Palgrave Macmillan, 2016. P. 71-90.
10. White A. Polish circular migration and marginality: a livelihood strategy approach. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*. 2016. № 1 (159). P. 153-166.

Надійшла до редакції 03.03.2020

References:

1. Becker, G. S. (1976) *The Economic Approach to Human Behavior*. University of Chicago Press, 314 p.
2. Kunz S. (2018). The 'Expatriate': The Postcolonial Politics of a Migration Category. Doctoral thesis (Ph. D), UCL (University College London).
3. Libanova, E. M. (2018) Zovnishni trudovi mihratsiyi ukrayintziv: masshtaby, prychnyny, naslidky [External labor migration of Ukrainians: scale, causes, consequences]. *Demohrafiya ta sotsial'na ekonomika*. № 2. S. 11-26. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/dse_2018_2_3. [in Ukr.]
4. Malynovska, O. A. (2018) Mihratsiyna polityka: hlobal'nyy kontekst ta ukrayins'ki realiyyi [Migration policy: a global context and Ukrainian realities]: monohrafiya. Kyiv: NISD, 472 s. [in Ukr.]
5. Ravenstein, E. G. (1885) The Laws of Migration. *The Journal of the Statistical Society of London*. Vol. 48. № 2. P. 167-235.
6. Redclift, V. & Rajina, F. (2017) Rethinking Muslim **migration**: frameworks, flux and fragmentation. *Ethnic and Racial Studies*. № 40 (3). P. 407-412.
7. Petrova, Ya. V. (2008) Mizhnarodna mihratsiyna naseleennya yak skladova hlobalizatsiyi ta intehratsiyi suchasnoho suspil'stva [International population migration as a component of globalization and integration of modern society]. *Visnyk ONU*. Т. 13, № 5. С. 851-857. [in Ukr.]
8. Sardak, S. E. (2012) Evolyutsiya pohlyadiv na zmist i rol' lyuds'kykh resursiv u suspil'nomu postupi [The evolution of views on the content and role of human resources in social progress]. *Aktual'ni problemy ekonomiky*. № 12 (138). S. 132-139. [in Ukr.]
9. Saunders, J. B., Fiddian-Qasmiyeh, E. & Snyder, S. (eds). (2016) *Intersections of Religion and Migration: Issues at the Global Crossroads*. New York: Palgrave Macmillan, P. 71-90.
10. White, A. (2016) Polish circular migration and marginality: a livelihood strategy approach. *Studia Migracyjne – Przegląd Polonijny*. № 1 (159). P. 153-166.

SUMMARY

Tishchenkova S. O., Tyshchenkova I. O. Migration in present world: consequences, impacts, legal context. The paper presents an overview of the problems of regulation of migration processes in the modern multicultural world, analyzes the most optimal mechanisms of integration of migrants and their descendants in the new socio-cultural environment. The authors examined the problematic aspects of the state's legal protection against the consequences of illegal labor migration, and analyzed the risks of mass labor migration. Emphasis is placed on the importance of combining the efforts of donor and recipient countries to develop effective means of regulating migration policy at the interstate level. It has been established that for different countries and regions, the effects of migration can be different for both those who give labor and those who accept it. The positive and negative effects of migration for both sides are characterized, as well as the necessity to use the still unused civilizational reform resources, which will not harm the national economies and legal systems, nor the individual and society as a whole.

As practice shows, a dramatic change in the institutions of socialization can form the basis for the development of religious fundamentalism. At the individual level, the problem of "double" identity, that is, the rooting of its carriers at the same time in traditional and host country cultures, is not solved today solely in the context of an alternative choice between diametrically opposed life strategies. Such identity is gradually becoming the norm as a result of the cultural diffusion of the information society era. The development of modern means of communication forms a transnational space beyond national borders. There is a need for new values of personality, groups, national communities. The very task of culturally synthesizing such communities is a major challenge for both the political elites and society as a whole. Defining the landmarks of national-civilizational identity and the long-term priorities of its preservation and development in new socio-cultural conditions is becoming relevant today not only for Ukraine, which is one of the first donor countries in the world of migrants, but also for the developed countries, which stood at the origins of modern times. European democracy. The problem is whether the European political and cultural tradition can produce effective mechanisms for such a civilizational synthesis

Keywords: *immigration, migration policy, legal regulation of migration processes, protection of migrants' rights.*